

DIN ACTIVITATEA ASTREI. DOCUMENTE

A avut Astra un loc anume, unul distinct în cultura transilvăneană? Credem că o axă care ar uni P. N. R., Banca „Albina” s-ar continua, firesc, în planul societăților culturale, deci ignorând deliberat școala confesională și presa românească, cu „Asociațiunea” din Sibiu. Rezistența prin cultură în fața deznaționalizării impuse de maghiari, dar și dorința de emancipare spre nivelul european al culturii, a oferit Astei șansa afirmării istorice, cu armele caracteristice acestui domeniu de activitate, în scopuri nepronunțat politice.

Cu unele excepții, anume secțiile științifice, Muzeul „Asociațiunii” — singular ca extensie și valoare și reprezentativ pentru românii de la vest de Carpați; *Enciclopedia* Diaconovich, expozițiile organizate în 1861, 1881 și 1905 — unice în felul lor; sistemul de organizare prin despărțăminte viabile; revista *Transilvania* a lui G. Barițiu — asemănătoare și deci privită numai din acest punct de vedere cu *Archivul* lui Cipariu prin lucrările științifice publicate; Școala Civilă de Fete cu Internat pentru o lungă perioadă de timp; numărul mare de cărți trimise soldaților români de pe fronturile primului război mondial, toate celelalte preocupări-școală publicarea de broșuri; conferințe; burse; cooperative bancare și asociații agricole; indemnul tinerilor spre meserii; lupta pentru unitatea limbii și ortografiei românești ș.a, le regăsim nu odată mult dimensionate și în alte sectoare ale vieții românești din Transilvania. În plus, argumente ca: donații-bani, obiecte muzeale, biblioteci și arhive ale unor societăți desființate; recunoașterea de facto la Iași, București, Craiova, Viena, Budapesta de către ministere, instituții de cultură și personalități (de ex. Parlamentul României i-a votat subvenții); cuprinderea elitei intelectualității laice și ecleziastice, a conducătorilor politici și a marilor financiari români din Transilvania; afirmații favorabile Astei în presa vremii sau corespondența unor personalități și instituții etc., ne îndreptătesc ca să intuim valoarea Astei ca SIMBOL, deci cu atât mai puțin prin prisma cifrelor, care nu sînt revelatoare pentru prestigiul real de care ea se bucura. Elementul cantitativ, uneori relativ redus, conținea și reflecta pe cel calitativ, cu timpul unaium recunoscut și tratat ca atare, astfel că „Asociațiunea” ajunsese să simbolizeze aspirațiile cultural-educative ale românilor din imperiul bicefal, mai puțin din Bucovina. Față de suratele ei din Arad și Sighet, societatea sibiană devine o adevărată academie a românilor oprimați de dualism, iar adunările ei generale — parlamente culturale, întinerante, care permiteau conducerii P. N. R. întruniri neoficiale și dezbateri politice de substanță.

Dacă istoricii n-au istovit a mai șterge unele pete albe din istoria „Asociațiunii” din Sibiu prin noi studii, în schimb aproape lacunar se află stadiul publicării documentelor create ori adunate de această ilustră societate. S-ar părea că, după primirea dreptului de circulație în istoriografia noastră, licărirea de interes s-a stins aproape cu totul. În general,

publicarea de documente trebuie să preceadă studiile de bază și sintezele. Astra este cunoscută încă insuficient și nu întotdeauna circumscrisă evenimentelor politice ale vremii; unii îi exagerează meritele, alții o îngroapă deliberat în uitare².

Documentele cuprinse în continuarea textului provin de la: A. Crainic, T. Cipariu, Al. Gavra, A. Bielz, Al. Papiu Ilarian, I. Crețu, E. Neugeboren, I. Vancea, Z. Boiu, A. Sever, I. Vulcan, A. Densușianu, G. Pop de Băsești, Societatea „Transilvania”.

DORIN GOȚIA

ANEXE

1. 1862 ianuarie 9, București. Scrisoarea lui Aaron Crainic institutor în București prin care îi trimite lui G. Barișiu 33 galbeni pentru fondul studenților juriști români.

București, 9 ianuarie 1862

Mult stimate Domnule Barișiu!

Încă pe la mijlocul lunii octombrie a [nul] trecut s-a adresat domnul și confratele nostru Ilie Măcelariu din Sibiu cu una epistolă către frații noștri din București, ca să se facă una colectă pentru ajutorarea tinerilor juriști ce se află studiind în facultățile de drept în Transilvania. Bărbații noștri au însărcinat pe subsemnatul cu colecta aceasta, lîngă care îmi iau voie a vă trimite și o copie cu numele domnilor contribuitori, rugîndu-vă să binevoiți a trimite suma de # 33, adică treizecișitrei, și opt sfanți pentru a se depune la fondul pentru ajutorarea juriștilor fără mijloace.

Pe lîngă care cu tot respectul sum

Al Domniei voastre devotat

AARON CRAINIC

Institutore la Internatul statului nr. I.

Arh. Stat. Sibiu, fond Astra, doc. 40/1862, f. 4. Semnul # = galben. În continuare vom utiliza doar numărul (cota) documentului.

2. 1862 iunie 5, Blaj. Scrisoarea lui T. Cipariu adresată Comitetului Astra prin care se comunică acordul său pentru difuzarea în școli a *Cărții de lectură* a lui Visarion Roman. Nr. 59/1862 (Sic)

Onorat Comitet!

În urma deciziunii onoratului Comitet din 14/2 ian. 1862 § 29 împărtășite cu datul 15 ianuarie stil vechi, prin care „Cartea de lectură” tipărită pentru „Școalele române primare” de domnul Visarion Roman se încredințează acestui gimnaziu spre cenzură. Acum numita carte fu examinată cu de-amănuntul și se formulă asupra ei următoarea

OPINIUNE

„Deși «Cartea de lectură» a domnului Visarion Roman din punct de vedere metodicopedagogic nu se află deplin perfectă, totuși recunoscînd, cum că această carte are și ale sale

¹ D. Goția, în *Vatra*. Revistă de cultură, XVI, nr. 188 (11), 1986 p. 188. Este prezentată succint și starea tragică a fondului ASTRA la Arhivele Statului din Sibiu.

calități bune, suntem de părere, că luînd aminte și la lipsa de cărți pentru școalele primare, se poate introduce în loc de « Carte de lectură » în acele școale ».

Care opinie aducînd-o la cunoștința onoratului Comitet cu distincție onoare se suscrie.

Blaș, 5 iunie stil nou 1862

Direcțiunea Gimnaziului superior gr. cat.

T. CIPARIU

Onoratului Comitet al Asociațiunei române în
Sabiniu

Doc. Dosar 110/1862. Comitetul Astrei acceptă acest punct de vedere. Cf. doc. 69/1862, pr.-verb. din 1 iulie 1862, pct. 78, p. 45. În Sibiu am găsit: *Carte de Lectură Românească* pentru școalele române primare, Sibiu, 1865 și *Carte de Lectură românească ...*, Sibiu, J. Spreer, 1873, 160 p.

3. 1862 iulie 24, Arad. Scrisoare. Alexandru Gavra își exprimă punctul de vedere în legătură cu publicarea manuscriselor Clein-Șincai pe care le deține.

Onorate Comitet al Asociațiunii!

La mult prețuita scrisoare d[în] d[ata] 1 iulie a.c. no. 169 am onoare a răspunde cum că intențiunea-mi cînd am trimis Elenchul manuscriselor, ce se află la mine, a fost și este și acuma ca acela, cu ocaziunea conflușului din 28 iuliu 1862, să se expună spre vedere și comună cercare, doară se va afla, pînă încă trăiesc vreun Mecenat, bibliopola sau neguțitor cu putere, căruia să-i cadă ide[e]a, pentru ele, una cite una, a-mi face unele oferte momentuoasă lucrurilor aceloră potrivite și nenumăratelor speze și alergături, ce am pus pentru a mi le procura, amăsurate, ca apoi singur acela pe spezele sale să le poată da la lumină, tocma așa, precum s-au tipărit *Lexiconul* lui Polizu, *Descoperirea Americii*, ce a ieșit la a[nul] 1816 la Buda prin D[omnul] Nicola Nicolau, și Șincai în Moldavia. Cu onoare rămîn, în Arad în 24 iulie 1862.

AL. SANDRU GAVRA
Profes.

Doc. 194/1862, f. 2.

4. 1862 noiembrie 2, Sibiu. Scrisoare prin care Albert Bielz mulțumește pentru alegerea sa ca membru onorar al Astrei.

Prea onorată Asociațiune

Cu înștiințarea mult stimat Comitetului de 24 octobrie n.a.c. nr. 261 am primit pe decretu de nominațiunei mei a membru onorariu Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român.

Precum prin denominațiune această foarte onorat mă simțesc pe mine, precum și pînă acum literatura și cultura patriei mei în generale și poporului în ea locuinților îndeosebi totdeauna folosul meu cel mai mare au pretins și vor pretinde, precum istoria și cunoștința Ardealului de demult au fost propozițiunea vieții mei, așa și acum pe sirguințele și progresele onorata Asociațiunei nu numai cu interesu cel mai înalt voi prezeceuta, dar încă cu voința cel mai bune și cu toate puterile mele voi înaintare, care rămîne a prea onoratei Asociațiunei.

Sibiu în 2 noiembrie nou 1862

Cel mai aplicat

ALBERT BIELZ

Comisar regal de finanțe și membru de mai multe societăților științificelor (sic)

Doc. 276/1862, f. 1. Trebuie să apreciem cunoașterea și stăruința de a se exprima în limba celei, de a 4 națiuni" din Transilvania, faptul apreciat și de Comitetul Astrei. Cf. dosar 56/1863, p-verbal din 4 nov. 1862 pct. 18, p. 87.

5. 1863, august 20. Scrisoare prin care Al. Papiu Ilarian informează Astra despre trimiterea a 6 galbeni reprezentând cotizația sa și a lui G. Crețianu.

Palla din Bucuresci

Sc. Fălcoianu, V[ice]prezident al Curței de Cassațiune.

G. Crețianu, membru la Curtea de Cassat, fiecare din acești domni trimite prin scrisul cite doi galbeni pentru Asociațiune, cu îndatorire de a răspunde această sumă și în viitor.

Sibiu 20 august 1863

A. PAPIU

Adică 3 napoleoni și jumătate care fac suma de 6 galbeni.

Doc. 186/1863, f. 1. Scrisoarea nu este datată de autor, data menționată reprezentând, probabil, momentul predării sumei expediate la Sibiu.

6. 1873 martie 4, Sibiu. Adresă prin care Astra îl roagă pe Ioan Crețu, secretar la Magistratul din Sibiu să reglementeze participarea acestei societăți la expoziția universală din Viena cu „actele” sale publicate.

Mult onorate Domnule!

După ce în ședința Comitetului de astăzi § 28 s-a decis ca la expozițiunea universală din Viena, ce se va deschide în mai a.c., să se reprezenteze și Asociațiunea transilvană prin opere, acte și statute, venim prin aceasta a te pofti ca pe calea care o vei afla mai corespunzătoare, să esoperezi că Asociațiunea noastră la amintita expozițiune să se reprezinte prin actele sale, pre tot timpul de la întemeierea ei până în stadiul prezent.

Din ședința ordinară a Comitetului Asociațiunei Transilvane ținută la Sibiu în 4 martie 1873.

Doc. 57/1873, f. 3. Declzia Comitetului Astrei este consecința faptului că societății din Sibiu i s-a rezervat un loc anume, după cum preciza ziarul editat de organizatorii expoziției. Cf. doc. 57/1873, pr.-verb. dn 4 martie 1873, pct. 28, f. 83.

7. 1873 martie 10, Sibiu. Adresă prin care Astra răspunde la chestionarul profesorului de la Academia de Drept din Sibiu, Emil Neugeboren.

Nr. 57/R. 44—1873. Prea onoratului domn dr. Emil Neugeboren, profesor la Academia regală în loc.

Prea onorate domnule!

În urma prețuitei scrisori din 20 ia[nu]a[rie] a.c. relativ la starea Asociațiunei transilvane pentru literatura și cultura poporului român avem onoare[a] a servi cu privire la fiecare punct cu următoarele date statistice:

1. ad.p.1. Asociațiunea T[ra]n[silvan]ă etc. s-a întemeiat în 1861; care-i sunt statutele se vede din exemplarele aici ./ alăturate.

2. ad. p.2. cîți membri avu Asociațiunea tra. pe răstimpul indigiat în prețuita scrisoare sus-amintită se poate vedea din aici ./ alăturat conspect tipărit al membrilor.

3. ad. p.3. Capitalul Asoc. de prezente este de 56.614 fl[orini], iar prețul obiectelor inventariate se vede în aici ./ alăturata arătare a dlui bibliotecar resp[ectiv].

4. ad. p.4. percepțiunile pe 1862 fură 12.587 fl. 45 X., iar erogățiunile tot pe acei ani fură 1607 fl. 81 X.; în anul 1867 percepțiunile fură 5.764 fl. 60. X, erogățiuni—2037 fl. 66 X.; în fine, pe anul 1872 percepțiuni—10.692 fl. 88 X., erogățiuni 5.875 fl. 14 X.

5. ad. p. 5. subvențiuni nu încurgind nici o parte.

6—7. ad. p.6. și 7. se răspunde prin alăturata arătare a dlui bibliotecar.

8. ad. p.8. Asociațiunea t[ra]n[silvan]ă eda în fiecare lună de două ori fo[a]ia să proprie, intitulată „Transilvania”, foaia Asociațiunei transilvane pentru literatura și cultura poporului român. Edițiunea în 500 exemplare cu 400 abonați.

9. ad. p.9. S-a[u] premiat poeziile edate în 1862 de Andrei Mureșianu; pe șpezele Asoc. s-a publicat înai multe dizertațiuni științifice, literare și populare.

10. ad. 10. s-a[u] împărțit în fiecare an stipendia și ajutoria și anume pe anul 1872/3, s-a[u] împărțit următo[a]rele stipendia și ajutoria:

a. un stipendiu de 400 fl. pentru un ascultător de filosofie.

b. două stipendia de cite 400 fl. pentru doi ascultători de tehnică.

c. un stipendiu de 400 fl. pentru un elev de silvicultură.

d. două stipendia de cite 150 fl. pentru elevi juriști.

e. 4 stipendia de cite 60 fl. pentru 4 gimnaziști.

f. 4 stipendia de cite 60 fl. pentru 4 realiști.

g. un stipendiu de 60 fl. pentru un elev de la Școala comercială.

h. 6 ajutoare de cite 50 fl. pentru 6 soldați de meserie.

i. 20 ajutoare de cite 50 fl. pentru 20 învăță cei de meserie.

k. în anii trecuți s-a împărțit mai multe premia pentru prăsirea de altoi etc.

11. ad. p.11. se răspunde cum că Asociațiunea T[ra]n[silvan]ă nu se bucura pînă acum de nece un fel de recunoștință sau distincțiune.

Din ședința lunară
sec[retar]

I. V. RUSU

Doc. 57/1873, f. 3; proces-verbal cu același număr, pct. 27, f. 83. Punctul 11 se referă la recunoștința oficială.

8. 1875 ianuarie 4, Budapesta. Scrisoare prin care Iosif Vulcan informează Astra că i-a donat revista *Familia* între anii 1865—1872.

Onorabile Comitet!

Relativ la recercarea onorabilului Comitet d-a se tramite pentru biblioteca Asociațiunii un exemplar gratuit din foaia mea „Familia” din începutul fondării sale, viu cu tot respectul a reflecta că eu încă la an[ul] 1865, cînd am fondat foaia mea, am început a tramite pentru biblioteca Asociațiunii un exemplar gratuit și de atunci am transmis regulat pînă-n finea anului 1872, cînd apoi, împregiurările nu mi-au permis a face acest dar și mai departe.

Așadar eu sum de părerea că onoratul Comitet numai din greșeală s-a adresat cu această rugare către mine, deoarece „Familia” din începutul ei pînă-n finea anului 1872 trebuie să se afle în biblioteca Asociațiunii.

Deci vă rog căutați în bibliotecă.

După care primiți asigurarea deosebitei mele stime!

IOSIF VULCAN
redactorul „Familiei” redact.

Doc. 11/1875, f. 1. A. S. S. Comitetul Astrei solicită redacției revista pe anii 1873—1874 în mod gratuit Cf. doc. 38/1875, pr.-verb. din 2 febr. 1875, pct. 14, f. 61.

9. 1875 martie 1, Sibiu. Referat prin care Z. Boiu recomandă Astrei spre publicare lucrarea „Mărgăritare” Petru de Bran.

Prea onorat Comitet!

Reacuzînd alăturat sub.%scrierea p. t. Dlui Petru Branu, intitulată „Mărgăritare” (Satu Mare la Ludovic Naghy, 1874), comunicată mie din partea preaanonoratului Comitet data 25 septembrie 1874. Spre examinare am onoarea a relaționa asupra aceleia în următoarele.

Scrierea în cestiune cuprinde 505 sentințe filosofice, poetice, dar cu deosebire morale, culese din mai mulți autori clasici latini, mai cu seamă din Ovidiu, Virgiliu, Orațiu, Terențiu, Marțian ș. a., cit-or fi de la autori creștiniști din seculii primi, traduse în românește în versuri, astfel, încît fiecare sentință formează pentru sine un întreg și se cuprinde în două

versuri rimate. Ca adăos urmează la capătul scrierei și textul original latin împreună cu numirea autorului; la multe însă lipsește, din ce cauză nu se arată, numele autorului cu totul. Adeseori sentința originală se cuprinde numai în 4—5 cuvinte, cari apoi autorul, respectiv traducătorul, le amplifică prin ideile sale proprii, formînd, din ele sentințe prin care crede că înaintează scopul scrierii sale.

Scopul autorului, este, ca prin acest tezaur de sentințe nu numai să deștepte reverința către scriitorii clasici latini, ci să lățească în poporul nostru român și cu deosebire în tinerime „regulele vieții morali și preceptele salutare ale filosofiei practice”, scop foarte lăudabil și demn de recunoștință!

Asemenea este demn de recunoștință și silința autorului de a îmbrăca sentințele sale în veșmint poetic, căci prin aceea se dă un ajutor însemnat memoriei cititorului și sentințele se întipăresc și se țin cu mult mai bine în minte, decît dacă ar fi traduse numai simplu în proză.

Cît pentru limbajul autorului este de dorit ca acela să fie mai corect și mai românesc și formele greșite: rușineze, enerveze, espateze, meziazi ziua, țara, țări, multă, serioasă, Lazăr, voința, (chiar și numele autorului Brănu, cu accent magiar în loc de românescul Branu!), fantazii, poetica, medic, înde în loc de jure și altele de felul acesta, să se înlocuiască prin formele corecte gramaticale.

Asemenea este a se observa că uneori s-a sacrificat înțelesul cel adevărat formei exterioare poetice, chiar și ritmului, precum urisit (cuvînt ce nu există în limba noastră!) în loc de afurisit, apar întreg versul 234, 317, 353, 370 și prin aceasta sau s-a îngreuiat înțelesul sentinței, sau s-a scos cu totul.

În fine, autorele a trecut cu vederea, că versuri ca cele de sub nr. 276 în forma reproducției sale cuprinde neadevăruri, cari în original nu se aflu și cari sunt în stare a confunda dreapta judecată a cititorului; iar altele, ca cele de sub nr. 368, 375, 406 nu sunt sentințe, căci nu cuprind adevăruri generale, ci numai impresiuni momentane și subiective ale autorului.

Peste tot însă scrierea cuprinde foarte multe ziceri frumoase, alese, unele în adevăr memorabile și de genialitate excelinte, și se pot recomanda publicului român, și cu deosebire tinerimei ca o prețioasă colecțiune de adevăruri practice din viață și pentru viață.

Toată scrierea cuprinde 5 coale de tipar, format octav; prețul de 1 fl[orin] va[luat] fără îndoială este prea mare și prin reducțiunea lui cred că s-ar înainta răspîndirea opuscului în mod însemnat¹.

Sibiu în 1 martie 1875 Al prea Onoratului Comitet plecat serv ZACHARIA BOIU membru de Comitet.

Doc. 94/1875, f. 1—2. Referatul a fost întocmit ca urmare a însărcinării autorului în 25 septembrie 1874, de către Comitetul Astei, care-l aprobă și recomandă manuscrisul spre tipărire. Cf. doc. 95/1875, pr.verb. din 13 mai 1875, pct. 65, f. 72—73. Bran Petru, *Mărgăritarie sau sentințe poetice, filosofică-morale-estetice*. După mai mulți autori latini. Tom I. Cu literele lui I. Nagy, 1774, 81.

10. 1875 septembrie 24, Cricău. Scrisoare prin care Axente Sever propune din nou Astei să cumpere domeniul Cricău.

Cirăcu 24/9 1875

Onorat Prezidiu

Am primit scrisoarea o[noratului] Prezidiu din 20 sept[embrie] a. c. atîngătoare de nedeterminare a convergenței la cumpărarea Cricăului.

Am cunoscut suma fondului Asociațiunei înainte de a face pașii de pînă acum și dacă cauza de a nu voi converge la cumpărare e numai lipsa de fond 20.000 fl[orini] v[aluat] a[ustriacă], aceasta nu e suficientă.

Eu promit și voi concurge în ajutor cu 2.000 fl. pe lingă uzura sau perceputele ce va aduce domeniul în proprietatea Asociațiunei.

Onoratu Prezidiu fiind cdată în proprietatea domeniului va face un apel la membrii mocoși și animoși ai Asociațiunei arătînd lipsa urgentă pentru a putea răspunde restul rației așa 5-a și eu cred că nu va mai ezita cineva a-și plăti restanțele.

Dar să fim pesimiști, să presupunem că mocoșii tot mocoși vor rămâne. Eu din parte-mi cred că se vor găsi alți animoși, cari pe lângă cele 60.000 neminali vor mai contribui 20 reali să fie inteligenția laică salarizată bine, pensionată binișor, improprietărită cum se cade să fie această inteligenția atât de mult lăudată și buciumată la 1875/6 mai fără animă, mai fără zel decît a fost cleru unit ante acestea cu 80 de ani cînd a cumpărat Cutul? Eu unul nu cred și de aș ajunge o zi atît de tristă să mă constring de una asemenea lașitate, aș trece numaidecît în Căstrele Renegaților și cu aceștia aș conlucra spre a nimici pe foștii mei conșingeni, colegi etc etc.

Te-am rugat să viu să-ți arăt, să-ți explic tot unde ce se poate face, de unde cît se poate scoate. Un secret acesta care nu-l voi pune pe hîrtie decît în testamentul meu, de cumva nu-l va descoperi și altul ca mine sau nu-l voi putea pune eu în viață în lucrare, „Roma deliberante Saguntum perit” între babe multe etc etc. Vină și-ți voi întoarce spezele de te vei reîntoarce „re infecta”, dar vină pregătit cu plenipotenția sau concludu al Comitetului cu 7.000 de vad(...?) și dispuzețiune făcută ca să mai poți număra de 3 ori 7.000. Cele-[1]alte vor urma de sine cum urmează unda undei în apa cea curată și liniștită. V-am spus motivul principal ce mă împinge ca acest domeniu să vină în mina Asociațiunei: e 200 juguri ale noastre, care la nici unul de cler nu se pot testa, ținîndu-ne noi ce vrem a testa de 2 cleruri; pînă în 26 aștept depeșa afirmativă, altfel voi cerca altă cale.

AXENTIE [SEVER]

Doc. 228/1875, f. 1—2. Comitetul Astrei decide să nu cumpere domeniul din cauza prețului. Cf. doc. 232/1875 pr.-verb. din 28 sept. 1875, pct. 138, f. 90—91.

11. 1875 octombrie 12, Blaj. Adresă prin care mitropolitul Ioan Vancea propune ca suma de 50 florini, destinată de Astra unei școli românești din secuime, să fie dată Școlii din Ghimeșul-Făget.

Nr. 2996—1875

Măritului Comitet al Asociațiunei transilvane pentru
literatura și cultura poporului român la Sibiu.

La oficioasa scripta a aceluia mărit Comitet din 28 septembrie a. c. nr. 232 prin care notificînd că adunarea generală a Asociațiunei ținută în Reginul-Săsesc a preliminarat 100 f[lorini], v[alută] a[ustriacă] pentru ajutorirea alor două școale poporale române mizere de ambele confesiuni și că în ședința Comitetului de sub datul indigîtat, aducîndu-se deciziunea că suma de 50 f. v. a. să se străpună acestui Consistoriu Metropolitan pentru a o împărți pre seama unei școli mai mizere din secuime, a binevoit a ne recerca ca să-i notificăm numele acelei comune bisericesti pentru a cărei școală s-a împărțit amintitul ajutor; avem onoare pre lingă exprimarea respectuoasei no[as]tre mulțumite a vă aduce la cunoștință ca acel ajutor de 50 fl. v. a. volim să se dee pe seama școalei greco-catolice din Ghimeș-Făget, în Eparhia protopopească a Ciucului, în secuime.

Din ședința Consistoriului Metropolitan greco-catolic de Alba-Iulia ținută în Blaj la 12 octo[m]br[i]e 1875.

IOAN VANCEA
METROPOLIT

Doc. 246/1875, f. 1. Vezi și doc. 271/1875, proces verbal din 2 nov. 1875, pct. 151, f. 93.

12. 1876 iulie 28, Carlsbad (= Karlóvy Vary). Scrisoare prin care Aron Densușianu propune Astrei sprijinirea materială a familiei poetului Andrei Mureșianu, rămasă fără ajutor.

Ilustritate !

Doream mult să particip la adunarea generală a „Asociațiunei”. Voiam cel puțin să-mi împlinesc o datorie de conștiință și umanitate. Însă am fost nevoit să vin aici, să-mi caut de sănătate.

Permiteți-mi dară să vă încred Ilustrității voastre această datorie. Sunt deplin convins că în mai bune mâini n-o putem depune.

Încă de ce se tratează! Asociațiunea să viună fără aminare în ajutorul familiei repauzatului nostru, poetu Andrei Mureșianu.

În adevăr, un lucru nou la noi în Transilvania, nou la Asociațiune. Zic cu durere nou, căci așa fi dorit ca Asociațiunea să fi avut de mult ocaziune, românii să fi avut de mult onoarea a-și putea arăta recunoștința către mai mulți astfel de bărbați, cari, în viața lor lucrind și sacrificind la altarul sacru al ideii n-au avut timp totodată să adune și averi și pe lângă gloria numelui să poată lăsa familiei și dulceața averii.

De cînd e lumea geniul și averea, ideea și materia, ca focul cu apa, n-au putut trăi la un loc. Muzele. și Mamon nu locuiesc pe un munte.

Ca la toate popoarele și la noi, de la Șincai pînă la Bălcescu, Bolintineanu și Mureșianu geniul a trăit cu amărăciunile și lipsele vieții. Ferice de-un popor căruia cerul îi trimite astfel de ingeri. Dar rușine, eterna rușine, dacă el, neglijindu-i, desconsiderindu-i și poate chiar persecutindu-i sau suferind să-i persecute pînă au fost în viață, nu știu să-și arate recunoștința cel puțin către *rămășițele* lor.

Mureșianu ne părăsi adinc întristat în sufletul său.

O văduvă, o feteșoară în patria, o soacră adincită în bătrînețe perdură ultimul reazim.

Dacă națiunea română se glorifică cu un *fiu al său* ca Andrei Mureșianu, n-ar fi oare o impietate, un sacrilegiu la umbrele lui a declina de la sine îngrijirea părintească pentru orfanii, pentru familia rămasă?

Dacă el este un *ales* al nostru, nu mai puțin este familia lui. Chiar după teoria cea mai severă a jure-consultului: „res cum onere tranzit”!

Poate că pînă acum nu ni s-a dat de-a dreptul ocaziunea de-a ne pronunța în astfel de cestiune. Momentul a venit și vă asigur că nu se mai poate amina.

Nu cred că mi se va cere să dau probe despre starea familiei lui Andrei Mureșianu. Sper că, o cunosc toți. Dar tocmai cînd n-am cunoscut-o, profundul respect către umbrele ilustrului repauzat, marea stimă ce am pentru familia lui chiar demnitatea familiei nu mă lasă necum a oferi probe, dar nici a descrie starea în care se află.

Ca unul însă ce am onoare a fi în aproape relațiuni cu familia repauzatului vă asigur că Asociațiunea niciodată nu va împlini o datoriei mai sacră decît venind în ajutorul acestei familii (sic).

Să fiu bine înțeles, nu vin a propune un ajutor momentan, fără vreo rugă a i se acorda un ajutor anual, o pensiu sau cum se va numi.

Dacă este just ca Asociațiunea ajută pe începători fără altă asigurare decît speranța, în viitorul lor, este totodată sigur că are un oblegamente sacru a veni, la caz de necesitate, în ajutor și acolo unde speranța de-odată a devenit realitate, unde națiunea a secerat așa-zicînd, holda de aur.

Fără îndoială, mai întîi trebuie a edifica, dar totodată trebuie a se acoperi edificiul, trebuie a-l scuti contra furtunilor, căci astfel ca miine se va ruina.

A edifica și-a tot edifica și iar a edifica fără a mai acoperi, cred că abia poate avea vreun scop real, de nu cumva acela al tainului biblic.

Asociațiunea venind în ajutorul familiei lui Andrei Mureșianu, de-o parte va onora umbrele și memoria lui, de altă parte va încuragia în alții laborea, abnegațiunea și sacrificiul de care Poporul Român are atîta trebuință.

Las la dispozițiunea Ill[ustrității] Voastre modalitatea de-a aduce această rugare la cunoștința adunării generali (sic) și de-a o conduce la un bun rezultat.

Primiți asigurarea celei mai profunde venerațiuni ce vă păstrez.

Al Ilustrității Voastre

Av. DENSUȘIANU

Carlsbad în 28 iulie 1876

13. ROMANIA
SOCIETATEA
TRANSILVANIA
pentru

București 5 Sept. 1878

AJUTORUL STUDENȚILOR ROMÂNI
din
ȚĂRILE DE PESTE CARPAȚI
No. 23

Domnule președinte

Comitetul Societății Transilvania, dorind ca junimea română, aplicată la meserii să beneficieze cât s-ar putea mai iute de ajutoarele sale, are nevoie a reveni asupra adresei Nr. 17 din 28 iunie a. c. rugându-vă să binevoiți a alege opt (Nr. 8) Juni și a-i aplica la meseriile indicate în / procesele verbale ce am avut onoare a ne trimite în copie pe lângă menționata adresă, după care, apoi, comunicându-ne rezultatul, se vor lua de urgență dispozițiuni pentru aprobarea sumelor și încheierea contractelor definitive.

Am ferma convingere, Dle președinte, că D. voastră, de împreună cu întregul Comitet chemat a cultiva poporul român din Transilvania, nu ne veți primi cu indiferență această rugare, ci veți binevoi a ne da și în viitor concursul D. voastră pentru realizarea scopului ce ne-am propus.¹

Primiți, vă rog Dle Președinte, încredințarea deosebitei mele considerațiuni.

Președinte
A. TREB. LAURIAN

Secretar
G. ORĂȘANU

Domniei Sale

Domnului președinte al Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român.

14. 1898 februarie 2, Băsești. Scrisoare prin care G. Pop de Băsești trimite Astrei procesul verbal al adunării de rearoundare a despărțământului din zonă, care a avut loc la Seini, și suma de 85 florini, reprezentând cotizațiile membrilor înscriși.
133—1898

Băsești 1/2 898

Veneratului Comitet al Asociațiunei pentru cultura poporului român în Sibiu.

În resolvirea stimabilei recercări din 28 octb. 1897 nr. 600 referitoare la înființarea unei sau mai multor despărțăminte în Comitatul Szătmar am onoare aici sub%accludat a transmite procesul verbal luat în cauza asta la Seini în 16 a lunei cur. cu 4 acluse dimpreună, prin care se adeverește constituirea provizorie a unui despărțământ cu sediu în Seini /:Sziner-Varalya:/ sub presidiu reverendisimului domn Gavril Lazăr de Purcăreți, protopop în Szaniszló via Nagy-Károly.

Sub%acclud libelul de depuneri a „Sătmărenei” nr. 666 despre suma de 85 f[lorini] ca taxă de la respectivi[i] cari s-au prezentat să fie primiți ca membri ordinari ai Asociațiunei pe cari ei cu astă ocasiune ei recomand a fi primiți.

Băsești la 22 faur 1898.

G. POP

Doc. 184/1878.

Doc. 133/1898, f. 5. Din comitetul condus de Gavril Lazăr de Purcăreț făceau parte George Șuta, Antoniu Gitta, dr. Vasile Lucaciu, Vasile Aderco, Szaniszló = Sanislău, jud. Sălaj; Nagy-Károly = Carei, jud. Satu Mare

AUS DER TATIGKEIT DES ASTRA — VEREINS. DOKUMENTE**(Zusammenfassung)**

Die Überlegungen des Verfassers, seine Einschätzungen der Rolle, die der „Astra“-Verein in der rumänischen Kultur gespielt hat, kreisen um den Gedanken, daß „Astra“ im Lauf der Jahre zum Symbol der rumänischen kulturellen Bestrebungen geworden war. Verwiesen wird auf die Notwendigkeit, die Dokumente dieses Vereines zu veröffentlichen und voll auszuwerten. Die Akten stammen aus der Zeit 1862–1898 und betreffen: die Übermittlung einer Publikation, Geldspenden von Personen aus Bukarest, die Auswertung der Handschriften von Clain-Șincai, die Veröffentlichung einiger Arbeiten zur Volksaufklärung, die Wahl eines Siebenbürger Sachsen zum Ehrenmitglied, die eventuelle Beteiligung an der Wiener Weltausstellung, der Ankauf einer Domäne, die Unterstützung der rumänischen Schule im Szeklerland, sowie der Familie von A. Mureșianu, die neue Einrichtung des Seini-Kreises.